

PAŁAC SASKI

NIEZWYKŁE MIEJSCE W NIEZWYKŁYM MIEŚCIE

PLAC PIŁSUDSKIEGO – WAŻNY ŚWIADEK DZIEJÓW

SCENARIUSZ LEKCJI HISTORII DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ I PONADPODSTAWOWEJ

SCENARIUSZ LEKCJI DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ I PONADPODSTAWOWEJ

TEMAT: Plac Piłsudskiego – ważny świadek dziejów.

(1 godz. lekcyjna)

Materiał przeznaczony jest do realizacji na lekcji historii, historii i teraźniejszości lub godzinie wychowawczej

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – historia w szkole podstawowej)

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
- 3) omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;
- 4) ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

- 3) opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
- 4) przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;
- 2) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- 3) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;

XXII. Powstanie styczniowe. Uczeń:

- 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
- 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska;
- 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójjokalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
- 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- 4) omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);

XXVI. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
- 2) omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;

XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;

XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
- 4) opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
- 5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

XXXII. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 3) podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.

XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXVII. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);

XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- 1) przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;

XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 6) przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;

XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;

XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

Treści nauczania (wymagania szczegółowe podstawy programowej – historia w szkole ponadpodstawowej, zakres podstawowy)**XXVI. Rzeczpospolita w XVIII wieku (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:**

- 1) opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich;

XXVIII. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 2) rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Rzeczypospolitej;

XXXI. Ziemia polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego;
- 2) wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa;

XXXII. Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:

- 1) wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa;

XXXV. Ziemia polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
- 4) charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega kluczowe znaczenie utrzymania i przekazywania polskiego kodu kulturowego (wiarą, język) dla podtrzymania świadomości narodowej;

XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 4) charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych;

XLIII. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, uwzględniając zaborowe „dziedzictwo”;

XLVI. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września).**Uczeń:**

- 2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje główne linie narracyjne antypolskiej propagandy agresorów uzasadniających swój atak na Polskę;

- 3) charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy i Kocka, oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach i Grodnie;
- 7) charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej.

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- 4) charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy, z uwzględnieniem różnic w modelach polityki okupacyjnej realizowanej przez Niemcy na wschodzie i na zachodzie;

XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 2) przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce;

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:

- 1) charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej;

LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:

- 1) opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej (ze szczególnym uwzględnieniem wymuszonych migracji milionów Polaków oraz dalekosiężnych skutków eksterminacji znacznej części polskich elit);
- 2) charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów oraz formy zniewalania Polaków przez reżim komunistyczny (terror fizyczny, propaganda, cenzura);
- 4) charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt i realizację reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu oraz handlu.

LVII. Polska w latach 1957–1981.

- 5) ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;

LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku. Uczeń:

- 1) przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę;
- 2) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania;
- 4) ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej.

Cele ogólne

- zrozumienie roli Pałacu Saskiego i placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w dziejach Polski;
- zastosowanie myślenia krytycznego przy analizie ilustracji źródłowych.

Cele szczegółowe.**Uczeń:**

- szereguje chronologicznie ilustracje ukazujące wydarzenia związane z placem przed Pałacem Saskim;
- wyjaśnia, dlaczego plac Marszałka Józefa Piłsudskiego wraz z przyległymi doń pałacami nazywany był „Sercem Niepodległej”.

Metody i formy pracy:

- rozmowa nauczająca;
- burza mózgów;
- analiza materiału ikonograficznego;
- praca w grupach;
- dyskusja.

Środki dydaktyczne:

- materiał edukacyjny „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście”;
- materiał ikonograficzny dla pięciu grup (Materiały pomocniczy nr 1.–5.);
- kartony;
- flamastry;
- wizualizacja placu Saskiego i odbudowanego Pałacu Saskiego w aplikacji YouTube.

Tok lekcji

1. Czynności organizacyjne / wstępne

2. Ogniwio wiążące

- a) Nauczyciel mówi uczniom, że w stolicy każdego kraju zawsze jest szczególne miejsce, na którym odbywają się najważniejsze uroczystości państwowe. Może je wymienić samemu lub zapytać uczniów, czy znają takie miejsca w stolicach świata. Wśród wymienionych mogą się znaleźć:
- plac Charles-de-Gaulle w Paryżu z Łukiem Triumfalnym;
 - plac Czerwony w Moskwie;
 - plac Św. Piotra w Watykanie;
 - plac Niepodległości (Majdan) w Kijowie;
 - plac Paryski z Bramą Brandenburską w Berlinie;
 - plac Bohaterów (Tysiąclecia) w Budapeszcie;
 - plac Wacława w Pradze;
 - plac Wenecki w Rzymie (z pomnikiem Wiktora Emanuela II i tzw. Ołtarzem Ojczyzny)
 - Trafalgar Square w Londynie.
- b) Nauczyciel pyta uczniów, czy w Warszawie też jest takie miejsce. Uczniowie powinni wskazać plac marsz. Józefa Piłsudskiego. Nauczyciel prosi, aby uczniowie wymienili powody, dlaczego ten plac odgrywa tak ważną rolę. Można wykorzystać w tym celu metodę burzy mózgów. Nauczyciel lub wybrany uczeń zapisuje odpowiedzi na tablicy. Odpowiedzi pozostają na tablicy do końca lekcji.

3. Zajęcia właściwe

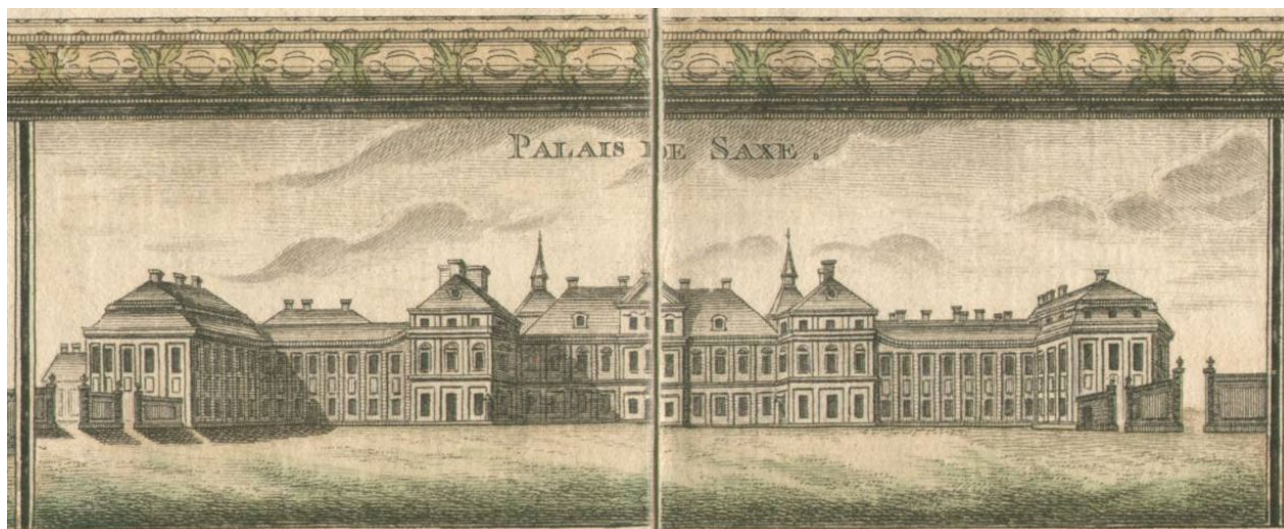
- a) Nauczyciel mówi, że nazwa plac marsz. Józefa Piłsudskiego w Warszawie na przestrzeni wieków wielokrotnie się zmieniała, a zmiany te związane były ściśle z dziejami Polski. Następnie dzieli uczniów na zespoły. Każdy zespół ma za zadanie przygotować krótką prezentację o historii placu w wybranym okresie.
- **Grupa I** – plac Saski (1814–1918);
 - **Grupa II** – plac Saski – plac Marszałka Józefa Piłsudskiego (1918–1940);
 - **Grupa III** – Sachsenplatz – Adolf-Hitler-Platz (1940–1945);
 - **Grupa IV** – plac Saski – plac Zwycięstwa (1945–1990);
 - **Grupa V** – plac Marszałka Józefa Piłsudskiego (od 1990¹).
- Grupy powinny wykorzystać materiał z broszury „Pałac Saski. Niezwykłe miejsce w niezwykłym mieście”, materiał ikonograficzny przygotowany przez nauczyciela (materiał pomocniczy nr 1.–5.), wiedzę z dotychczasowych lekcji historii oraz informacje z internetu.
- b) Po zakończeniu pracy uczniowie omawiają swoją prezentację w klasie. Ważne, aby w każdej prezentacji były zawarte ściśle ramy czasowe danego okresu, aby były wymienione najważniejsze wydarzenia, które miały miejsce na placu oraz aby przedstawione zostały pomniki bądź budowle związane z placem w omawianym okresie.

4. Podsumowanie zajęć

Nauczyciel proponuje krótką dyskusję na temat, czy – patrząc na losy dzisiejszego placu oraz otaczających go budynków – rzeczywiście można powiedzieć, że miejsce to było i jest „Sercem Niepodległej”. W czasie dyskusji zadaje dodatkowe pytanie, czy warto przywrócić temu miejscu dawny wygląd. Aby uzmysłowić uczniom, jak miejsce to mogło wyglądać w okresie międzywojennym, nauczyciel może zaprezentować wizualizację na aplikacji YouTube (https://youtu.be/IT31AslNtz0?si=rYGGxaU9iiyKv_0c). Na koniec nauczyciel podsumowuje dyskusję.

¹ Od 2012 r. obowiązująca nazwa Plac marsz. Józefa Piłsudskiego.

Materiał pomocniczy nr 1.

▲ Pałac Sasaki, fragment miedziorytu Nicolasa Chalmadriera z ok. 1760 r.

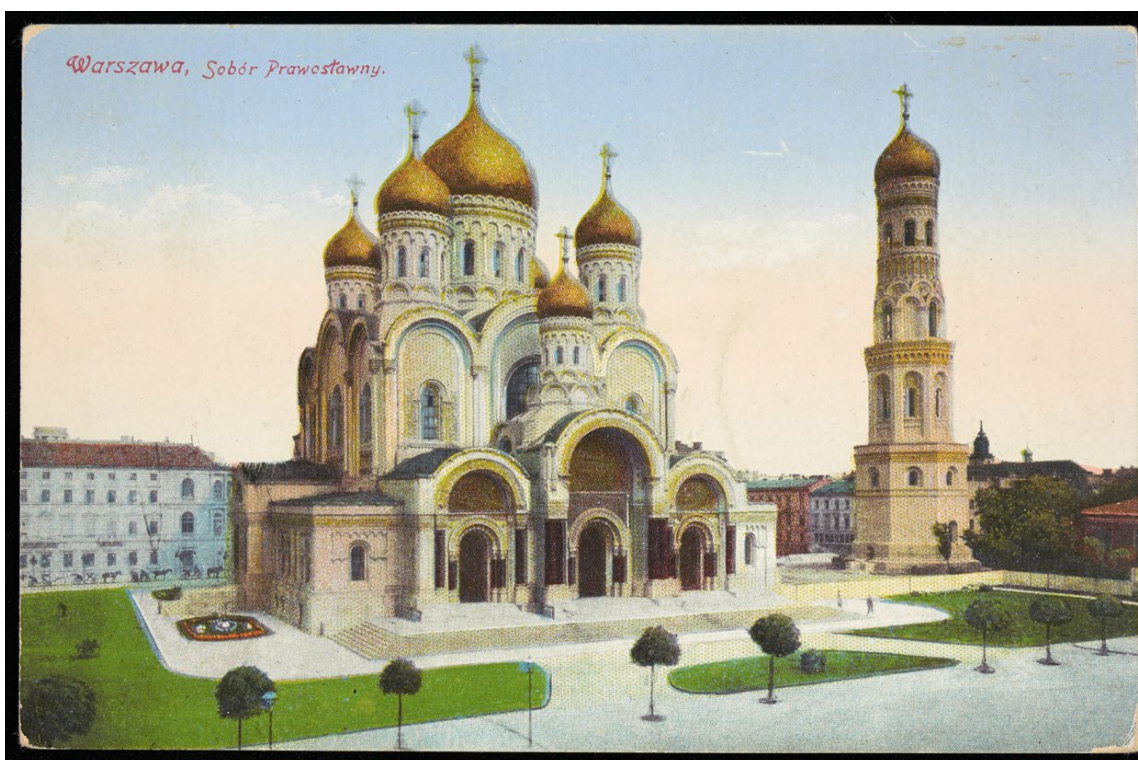

▲ *Parada 2. pułku ułanów Królestwa Polskiego przed wielkim księciem Konstantym na placu Saskim w 1824 r.*, obraz Jana Rosena z 1889 r.

Biblioteka Narodowa [Public Domain]

▲ **Plac Saski w Warszawie**, rycina Maurycego Scholtza z 1841 r.

Wikipedia [Public Domain]

▲ **Sobór Aleksandra Newskiego na placu Saskim w Warszawie.**

Materiał pomocniczy nr 2.

▲ **Rozbrajanie Niemców przed Główną Komendą w Warszawie w listopadzie 1918 r.**, obraz Stanisława Bagińskiego z 1939 r.

NAC

◀ **Oficerowie polscy i francuscy salutują pomnikowi księcia Józefa Poniatowskiego.**

NAC

▲ Warta honorowa Hallerczyków przed Grobem Nieznanego Żołnierza w 1925 r.

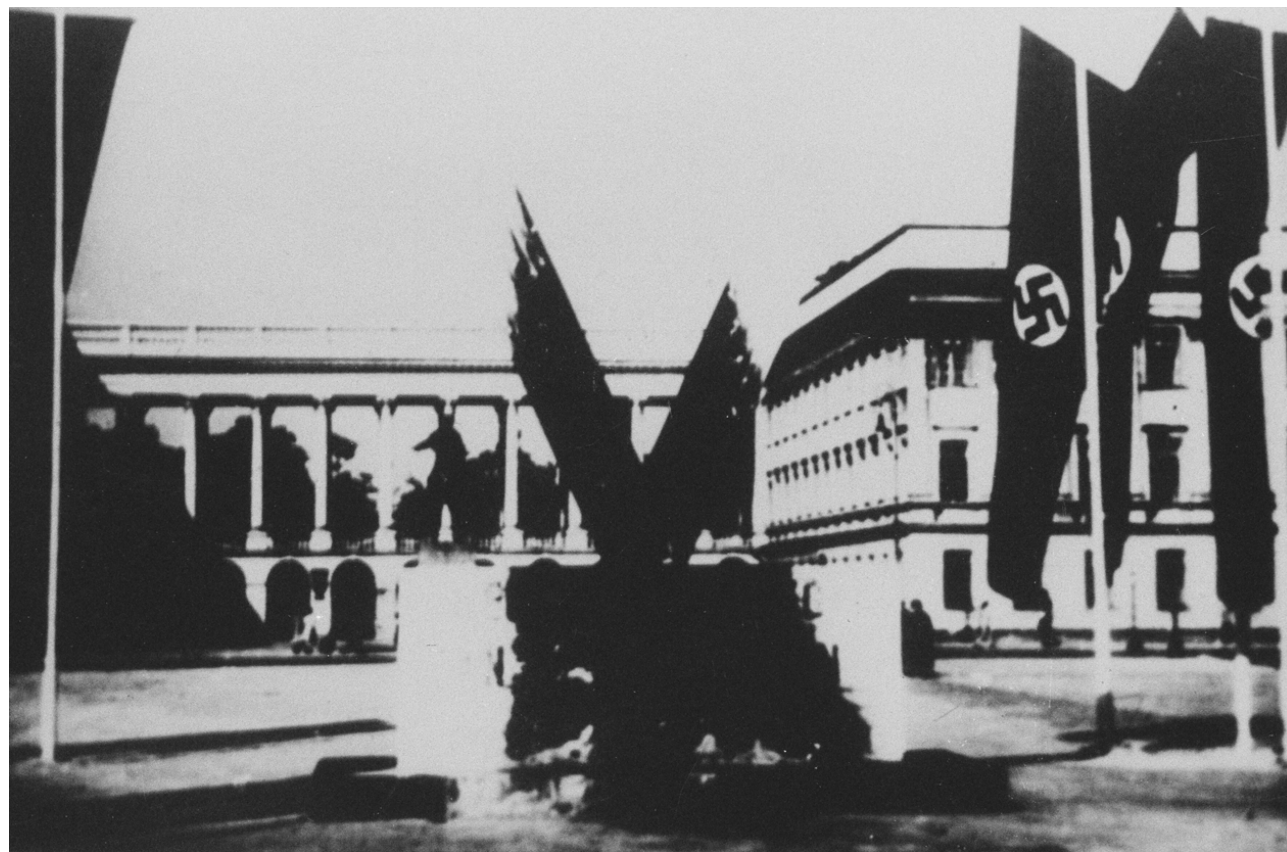
NAC

▲ Józef Piłsudski odbiera defiladę Wojska Polskiego podczas obchodów Święta Niepodległości. W tle pomnik księcia Józefa Poniatowskiego i Pałac Sasaki, 1927 r.

Materiał pomocniczy nr 3.

▲ Niemieckie uroczystości 1 września 1940 r., w rocznicę najazdu na Polskę. Zmiana nazwy placu na Adolf Hitler Platz

▲ Spalona w ramach akcji Małego Sabotażu litera „V”, postawiona przez okupantów po przemianowaniu placu na Adolf-Hitler-Platz. Miała ona symbolizować niemieckie zwycięstwo w wojnie.

Muzeum Powstania Warszawskiego

▲ Niemieccy żołnierze w Ogródzie Saskim. Od maja 1942 r. ogród został terenem przeznaczonym wyłącznie dla Niemców.

Public Domain

▲ Ruiny kolumnady Pałacu Saskiego w miejscu, gdzie znajdował się Grób Nieznanego Żołnierza.

Materiał pomocniczy nr 4.

Karol Berent-Szczeciński/East News

▲ Uroczystości przed Grobem Nieznanego Żołnierza w 1946 r.

WAF/NAC

▲ Grób Nieznanego Żołnierza w pierwszych latach po II wojnie światowej.

KArchiwum fotograficzne Lecha Zielińskiego/NAC

▲ Zmiana warty przed Grobem Nieznanego Żołnierza, 1968 r.

PAP/Ireneusz Radkiewicz

▲ Papieska msza św. na placu Zwycięstwa 2 czerwca 1979 r.

Materiał pomocniczy nr 5.

Sławomir Kamiński/Agencja Gazeta

▲ Zmiana warty przy Grobie Nieznanego Żołnierza z okazji święta Konstytucji 3 maja w 1995 r.

PAP/JACEK TURCZYK

▲ Uroczystości 1 maja 2004 r. z okazji przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Krzysztof Wojcik/Forum

▲ Msza po śmierci Jana Pawła II, kwiecień 2005 r.

PAP/Pawel Supernak

▲ Uroczysta zmiana warty przy Grobie Nieznanego Żołnierza w czasie Święta Wojska Polskiego 15 sierpnia 2022 r.